

M. T. B. COLLEGE, SURAT

Manuscripts Library

No. Ref.
Ser.

1448

Title: Rg-Veda Samhita
Ms. No. 8th

1448

Incomplete

1448	:	:	Rig-Veda Samhita - Ashtadhyayi	:	Author
	:	:		:	Editor
SW	:	:		:	Year, Vols.
	:	:		:	Publisher
1448	:	:	Pages 29/43	:	Remarks

द्वील्लणाः संयुजं ते सर्वायः॥ अत्राहं त्वं विजुः उर्वेद्या सिरो ह ब्रह्माणो वि
चरत्युत्वे॥ इमे ये नावोऽऽपुः पुरश्चरति न ब्रह्माणो सो न सुते कदासः॥ त एते वाच
माप्ति पथं पापया सिरीस्तत्र तन्वतेऽप्रजज्ञयः॥ सर्वं नंदं तियुः सार्गति न
सभासाहेन सर्व्यामखायः॥ किं लिखिष्यति तेषां निष्ठा मरुहिता
भवति वाजिनाय॥ ऋचां त्वः पोषमास्ते पुपुष्धानां यत्वेनैत्रं गायति श
क्नीषु॥ ब्रह्मा त्वो वदति जात विद्यां यज्ञस्य मात्रा विमिमीत उलः॥ २४॥ इत्य
ष्टमाष्टके द्वितीयोऽध्यायः हरिः ५३०२ मू देवानां नुवयं जाना प्रवोचाम वि
पुन्यया॥ उक्थेषु नास्य मानेषु यः पश्यादुत्तरे युगे॥ ब्रह्माणस्य तिरिता संकु
मारः इवाधमत्तः॥ देवानां पूर्व्य युगे सतः स देजायत॥ देवानां युगे प्रथमे स

सं अ ३
२९

तः सदे जायत ॥ तदा राऽअन्वजायत तदेतानपदस्परि ॥ भूर्जज्ञऽउत्तान
पदो भुवऽआशाऽअजायत ॥ अदितेर्दक्षोऽअजायत दक्षादितिः परि ॥ अदि
तिर्दक्षे निष्टदक्षया दुहिता तव ॥ तान्त्वा अन्वजायत भद्रा अमृतबंधवः ॥ १ ॥
यदेवाऽअदः सलिले सुसंख्या अतिष्ठत ॥ अत्रावा नृत्यतामिवती वोरणुर
पायत ॥ यदेवायतयायथा भुवनान्यपि न्वत ॥ अत्रासमुद्रऽआगूळमास
यमजभर्तन ॥ अष्टौ पुत्रासो अदितेर्यजातास्तन्य ॥ स्परि ॥ देवाऽउपप्रेत्सप्र
भिः परा मातं डिमास्यत ॥ सप्तभिः पुत्रैरदितिरुपप्रेत्सव्यं युगं ॥ प्रजायेमस्यव
त्पुनर्मातं डिमाभरत ॥ २ ॥ जनिष्ठा दुयः सहस्रतुरायमंड्रं ओजिष्ठा वक्रुलापि
मानः ॥ अवधं निंदं मरुतश्चिदत्र माता यद्वीरं दधनं इनिष्ठा ॥ दुहो निपत्ता

२९

ष्टानी चिदेवैः पुरुषां सेनवा दधुष्टऽइंद्रं ॥ अभीष्टेवतामहापदानि धांता
त्प्रपित्वा दुदरंत गतोः ॥ क्रुधा तपादा प्रयज्जिगास्यवद्वन्वाजोऽउतये चिदत्र
त्वमिदं सालाहकान्त्सहस्रं मासन्धुधिषेऽअश्विनावृत्त्याः ॥ समना तणि
रुपया सियुजमाना सत्या सुख्याय वक्षि ॥ वसाव्या मिंद्रधारयः सहस्रा
श्विनाश्चरददतुर्मघानि ॥ मदमानऽक्रुता दधि प्रजाये सखिभिरिंद्रऽइषि
रेभिरर्थ ॥ आभिर्हि मायाऽउपदस्यु मागान्मिद्रऽप्रतप्त्राऽअवपत्तमांसि ॥
३ सनामाना चिद्रुसयोन्यस्माऽअवाहं निंदंऽउषसो यथानः ॥ क्रुधैर
गच्छः सखिभिर्निकामैः साकं प्रतिष्ठाहृद्योजधंथ ॥ त्वं जघंथ नमुचिं मख
स्युं दासं कृण्वानऽकषये विमाय ॥ त्वंचकथं मनवे स्याना न्यथो देवो जसेवया त्रं

सं अ ३
३०

नान् ॥ त्वमेता निपत्रिषेविनामेशानः इन्द्रधिषेगमस्तौ ॥ अनुत्वादेवाः शर्व
सामदं सुपरिबुध्रान्वनिनेश्वकथं ॥ चक्रंदेयस्याप्स्यानिषत्तमुतोतदस्मेम
धिचछद्यात् ॥ पृथिव्यामतिषितं यदधुः पयोगोघदधाः ओषधीषु ॥ अम्बा
दियायेतियद्वदं त्योजसोज्ञातमुतमन्यः एन ॥ मन्योरियायहर्म्येषु तस्थौय
तः प्रजुज्ञः इन्द्रोऽस्यवेद ॥ वयः सुपर्णाः उपसेदुरिंदे प्रियमेधाः कषयोनाथ
मानाः ॥ अपेधांतमूर्णुहिपुर्धिचक्षुर्मुर्मुग्धः ॥ स्मान्निधयेवबुद्धान् ॥ ४ ॥ व
सूनां वाचर्क्षे ॥ इयांश्चान्धियावायजेवरोदस्योः ॥ अर्चतोवायोरियमंतः सा ३०
तौ वनुवाये सुश्रुण सुश्रुतो धुः ॥ हवः एषामसुरानक्षतद्याश्च वस्यतामने

सानिंसतक्षां ॥ चक्षोणायत्र सुविताये देवाद्यौ नवारैः पिः कृण्वंतस्वैः ॥ इय
मेषाममृतां नगीः सर्वताताये कृपणतरलं ॥ धिर्यचयज्ञं च साधंतस्तेनोधा
तुवसव्यः ॥ मसामि ॥ आततः इन्द्रायवः पनेतामियः ॥ उर्वे गोमंतं तितत्सान्
सकृत्त्वं ॥ येषूपुत्रां महीं सहस्रधारां बहुतीव्रदुक्षन् ॥ राचीवः इन्द्रमवे
सेकृणुधुमनानतंदमयंतं दृतेन्यून ॥ क्रभुक्षणमघवानं सुहर्लिभतोयो
वज्रं नयं पुरुषुः ॥ यद्वावानपुरुतमं पुराषाकावत्रेहं दोनामान्यप्राः ॥ अचे
तिप्रासहस्यतिस्तु विष्मान्यदीमुत्रमसिकतवेकरत्तत ॥ ५ ॥ प्रसुर्वः आपो
महिमानमुत्तमं कारुवीचातिसदनविवस्वतः ॥ प्रसुहससत्रेधाहिचक्र
मुः प्रसृत्वंरीणामतिसिंधुरामसा ॥ प्रतरद्वरुणोयातवेपथुः सिंधोय

सं अ ३
३१

हजोऽअभ्यद्रवस्त्वं॥ भूम्याऽअधिप्रवतायासिसानुनायदेष्टामग्रं जगता
मिरज्यसि॥ दिविस्वनोयतते भूम्योपर्यनंतं शुष्ममुदियति भानुना॥
अत्रादिव प्रस्तनयति वृष्टयः सिंधुर्यदेति वृष्टभोनरोरुवत॥ अभित्वा सिं
धो शिशुमिन्नमातरौ वाप्राऽअर्धं तिपयसे वधेन वः॥ राजेव युधानयसि
त्वमित्ति चोयदा सामग्रं प्रवतामि नक्षसि॥ इमं मे गंगेयमुने सरस्वति
स्तुतिस्तोमं स च तापहृत्पुत्रा॥ असिकन्या मरुदुधे वितस्त याजि कीये
शृणु ह्यसुषोमया॥ सितासिते सरिते यत्र संगति तत्राप्नुता सो दिवमुत्प
तंति॥ एवैतन्वं विस्तं धीरास्तजना सोऽअमृतत्वं भजंते॥ ६॥ तृष्टामया
प्रथमं यातवे सजः सुसर्वा रसया श्वेत्यासा॥ त्वे सिंधो कुभया गोमती कुमुमे

३१

हन्त्वा सरथं यासिरीयसे॥ ऋजीत्येनीरु रीती महित्वा परिजयां सिभर
तेरजां सि॥ अदेव्या सिंधुरपसो भूपस्तमाश्चानचित्रावपुषीवदृता॥
स्वश्चा सिंधुः सुरथा सुवासा हिरण्ययी सुहृता वाजिनीवती॥ उषोव
तीयुवतिः सीलमावृत्य ताधिवस्ते सुभर्गमधुवृद्धं॥ सुखं रथं युयुजे
सिंधुरश्विनं तेन वाजिसनिषदस्मिन्नाजौ॥ महान्दस्य महिमापनस्य
तेदव्यस्य स्वयं रासो विरिप्रिनः॥ ७॥ आवः ऋजसः उजो व्यष्टिभि
र्द्रमस्तो रोदसीऽअनक्तन॥ उभेयथा नोऽअहनी सचाभुवासदः सरो
वरिवस्यातऽउद्दिता॥ तदुश्रेष्ठं सवनं सुनोतनो त्यो न हस्तयतोऽअदिः

सं. अ. ३
३२

सोतरि॥ विदह्यो योऽभिभूतिपौंस्यं मुहोराये चित्तरुते यदर्वतः॥ तदि
ध्यस्य सर्वने विवेरपोयथा पुरामनवेगा तुमश्रेत॥ गोऽअर्णसित्वाष्टि
अश्वनिर्णिजिप्रमध्वरे धध्वरोऽअग्निश्रयुः॥ अपहतरक्षसो भंगुरा
वतस्कभायतनिर्केतिसेधुतामति॥ आनोरयिं सर्ववीरं सुनोतनदेवा
व्यंभरतश्लोकमद्रयः॥ दिवाश्चिदावोमवतोरस्योविश्वनाचिदाश्वपस्त
रभ्यः॥ वायोश्चिदासोमरभस्तरेभ्योनेश्चिदच्यपितुरुत्तरभ्यः॥ ८॥
भुरंतुनोयशसः सोलंधसो ग्रावाणावाचादिवितादिवितेता॥ नरो
यत्रहुते काम्यमधाघोषयतोऽअभितोमिथस्तुरः॥ सुन्वेतिसोमर

३२

रथिरासोऽअद्रयो निरस्यरसंगविषौदुहंतिते॥ इहं त्यधेरुपसेचनाय
कंनरोद्व्यानमर्जयंतः आसभिः॥ एतेनरः स्वपसोऽअश्वतनयः इडा
यसुनुथे सोममद्रयः॥ वामं वामं वोद्वियाय धाम्नेवसुवसुवः पार्थिवा
यसुन्वते॥ ९॥ अश्वप्रधानवाचाप्रुषावसुरुविप्रतो नयज्ञाविज्ञानु
षः॥ सुमारुतं नब्रह्माणमर्हसंगणमस्तोव्येषां नशोभसे॥ श्रियेम
योसोऽअंजीरं रुण्वतसुमारुतं नपूवीरतिक्षपः॥ दिवस्पुत्रासः एतान
येतिरः आदित्यासस्तेऽअक्रानवावृधुः॥ प्रयेदिवः पृथिव्यानबहणात्म
नारिरित्रेऽअभ्रान्नसूर्यः॥ पाजस्वेतो नवीराः पनस्यवोरिशादसोन

संअ-३
३३

मर्याः अमिद्यवः॥ युष्माकं बुध्नेऽपानयामनिविथुर्यतिनमुदीश्र
थर्यति॥ विश्वसुर्यज्ञोऽवर्गयंसुवः प्रयस्वंतो न सत्राचः आगत॥
यूयंधूर्ध्वप्रयुजानरश्मिभिर्ज्योतिषां तो न भासाव्युष्टिषु॥ येनासोन
स्वयरासोरिरादसः प्रवासोनप्रसितासः परिश्रुषः॥ १०॥ प्रयद्गृध्रे
मरुतः पराकाद्ययं मरुः संवरणस्य वस्वः॥ विदनासो वसवो राध्यस्या
राजिद्वेषः सनुतयुयोते॥ यः उद्वचियज्ञेऽधरेष्ठा मरुद्भानमानुषा
ददात्राते॥ रेवत्सवयो दधते सुवीर्यं स देवानामपि गोपीथेऽस्तु॥ तद्दि
यज्ञेषु यज्ञियासः उमाः आदित्ये न नान्नाशं भविष्यः॥ तेनो वंतुरथ तर्मेनी

३३

षां मरुश्च यामेन धरेचकानाः॥ ११॥ विप्रसोनमन्मभिः स्वाध्यादेवाव्यो
नेनयज्ञैः स्वप्नसः॥ राजानो न चित्राः सुसंदराः क्षितीनां न मर्याः अरेप
सः॥ अग्निर्नये भ्राजसारुक्मवक्षसो वाता सोनस्वयुजः सद्यः उतयेः॥
प्रज्ञातारो न ज्येष्ठाः सुनीतयः सुशामो णो न सोमाः क्रतुं यते॥ वाता सोन
ये धुनये जिगृह्णोर्वाग्नीनान्न जिह्वा विरोकिणीः॥ वर्मणं वंतो न खेधाः क्षिमी
वंतः पितृणां न शंसाः सुरातयः॥ रथानां न ये रराः सनाभयो जिगीवांसो
न शराः अमिद्यवः॥ वरेयवानमर्या घृतश्रुषो भिस्वर्तारोऽअर्कं न सुष्टु
भः॥ अश्वा सोनये ज्येष्ठासः आशवो दिधिषवो न रथ्यः सुदानवः॥ ओ

सं. अ. ३
३४

पोन निम्नैरुदभिर्जिगत्तवो विश्वरूपाः आंगिरसो न सामभिः ॥ १२ ॥
ग्रावाणान्सूरयः सिंधुमातरः आदिरासोऽअद्र्योन विश्वहो ॥ निष्कृ
नक्रीकयः सुमातरो महाग्रा मोनयामि नृत्विषा ॥ उपसो न केतवो धरश्चि त
यः शुभं यवानां जिभिर्व्यंश्चितन ॥ सिंधवानययियात्राजदृष्टयः पराव
तो न योजेनानिममिरे ॥ सुभागा नो देवाः कृणुत सुरत्नान् स्मान् स्तोतु
न्मरुतो वा दधानाः ॥ अधिस्तोत्रस्य सख्यस्य गातसना द्विवोरत्न धेयानि
संति ॥ १५ ॥ अपश्यमस्य मरुतो महित्वममर्त्यस्य मर्त्यसु विश्व ॥ नाना
हनू विष्टे संभरेते असिन्वती वपसी भूर्यत्तः ॥ गुहा शिरो निहितम्

३४

धगक्षीऽअसिन्वन्नति जिह्वा वनानि ॥ अत्राप्यस्मै पृष्टिः संभरं सुत्तानह
स्तानमसाधिविष्टु ॥ प्रमातुः प्रतरंगुह्यमिच्छ कुमारे न वीरुधः सर्पदुर्वीः ॥
ससन्तपक्वमविदच्छ चंतं रिक्कां सरिपः उपस्येऽअंतः ॥ तद्वा मृतरौ दसो प्रब्र
वीमि जायमानो मातरा गप्ताऽअति ॥ नाहं देवस्य मर्त्यश्चिक्तेता ग्निरेगवि
चेताः सप्रचेताः ॥ योऽअस्माऽअनं त्रिधाऽदधात्याज्यैर्घृतैर्जुहोति पुष्यति
तस्मै सहस्रमक्षमिर्विचक्षन्ने विष्टतः प्रत्यदुः सित्वं ॥ किं देवेषु त्यजस्ते नश्च
कर्थाग्नेष्टुहामि नु त्वामविद्वान् ॥ अक्रीक क्रीक नृरित्तवदन्विपर्वेशश्च
कर्तृगाभिवासिः ॥ विष्टुचोऽअश्वान्युयुजे वने जाऽनेजीति भीरवानाभिर्ग

सं. अ. ३
३५

भीतान्॥ चक्षुर्देसि चोवसुप्तिः सुजातः समानधेपर्वसिर्बोद्धधानः॥ १४
अग्निः सक्षिवाजं भरंददात्यग्निश्चीरं श्रुत्यैकर्मनिष्ठा॥ अग्नीरोदसी विचरत्स
मं जं नग्निर्नारीं वीरकुक्षिं पुरंधि॥ अग्नेरप्रसः समिदस्तु सद्राग्निर्महीरोद
सीऽआविवेश॥ अग्निरेकं वोदयत्समत्स्वग्निर्वाणि दयते पुरुणि॥ अग्नि
हृत्यंजरतः कर्णमावाग्निरद्रो निरदहज्जसृथं॥ अग्निरत्रिधर्मऽउरुष्यदं
तरग्निर्नृमेधं प्रजया सज्जत्सं॥ अग्निर्द्वादविणं वीरपेशाऽअग्निः कृषिं यः स
हस्वा सुनोति॥ अग्निर्दि विद्रव्यमाततानाग्ने धामा निविष्टता पुरुत्रा॥ अग्नि
मुक्थैः कृषयो विद्वेयं ते ग्निर्नरो याम निबाधितासः॥ अग्निं वयोऽअंतरिक्ष

३५

पतंतो ग्निः सहस्त्रा परियाति गोनी॥ अग्निं विशाऽईकते मानुषीर्योऽअग्नि
मनुषो न दुषो विजाताः॥ अग्निर्गोधर्वी पृथ्यामृतस्याग्नेर्गव्यं तिष्ठतऽआ
निषता॥ अग्नये ब्रह्मऽऋभवंस्ततश्चुरन्ति महामवोचामासु द्वे त्रिं॥ अग्ने
प्रायं जरितारय विष्टो ग्नेमदिद्रविणं मायं जस्व॥ १५ ॥ यऽइमा विश्वा भुव
नानि जुह्वदधिर्होतान्यसीदत्यितानः॥ सऽआशिषाद्रविणमिष्टमानः प्र
थमच्छदं वराऽआविवेश॥ किं स्थिदासीदधिष्ठानमारंभणं कृतमर्त्विक्
थासीत्॥ यतो भूमिं जनयन् विश्वं कर्मा विद्यामोर्णो नमहि ना विश्वं
क्षाः॥ विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतो मुखो विश्वतो वाङ्मृत विश्वतस्पात॥

सं अ ३
३६

संबाहुष्यो धर्मसंपत्तये द्यावा भूमी जनयन् देवः एकः ॥ किं सिद्धं नृक
उसृष्टः अस्य तो द्यावा एधि वी निष्ठतः ॥ मनीषिणो मनसा पृच्छत
उत्तद्यदध्यातिष्ठत्तु वेदु नानि धारयन् ॥ यत्तु धामा निपरमाणियावमा
यामध्यमा विश्वकर्मन्तुतेमा ॥ शिक्षा सरिवस्याहविषिस्वधावः स्वयं
यजस्वतन्वदधानः ॥ विश्वकर्मन्तु विषावा दधानेः स्वयं यजस्व एधि
वीमुत द्या ॥ सुद्यत्वन्येऽभितो जनीसः इह समाकमुधवा सूरिरस्तु ॥ वा
चस्पति विश्वकर्मणा मृतये मनोजुवं वाजेऽद्याहुवेम ॥ मनो विश्वानि ३६
हवना निजाषद्विस्वरी भूः अवसेसाधुकर्मो ॥ १६ ॥ चक्षुषः पिता मनसा

हि धीरो द्युतमेनेऽभजनं नमनमाने ॥ यदेदं ताऽअददं तत्पूर्वेऽआदिद्या
वा एधि वीऽअप्रथेतां ॥ विश्वकर्मो विमनाऽआदिहो योधातो विधाता
परमोतसंदक ॥ तेषामिष्टानि समिषामदेतियत्रा सप्तऽऋषीन्परऽएक
माहुः ॥ योनः पिता जनिता यो विधाता धामानि वेदभुवनानि विश्वा ॥ यो
देवानां नामधाऽएकऽएव तं संप्रश्नं भुवनाय त्यन्या ॥ तऽआयजंतद्रवि
णसमस्माऽऋषयः पूर्वज रितारो नभूना ॥ असूते सूर्ते रजसि निषते ये
भूतानि समर्हन्वन्निमानि ॥ परो दिवा परऽएना एधिव्या परो देवो मिरसु
रे ये दस्ति ॥ कंस्विकर्म प्रथमं दध्रऽआपो यत्र देवाः समपश्यत विश्वे ॥ त

सं. अ. ३
३७

मिदुर्षप्रथमंदध्रुः आपो यत्र देवाः सुमर्गं छंत विश्वे ॥ अजस्य नाभावधे
कमर्पितं यास्मिन् विश्वानि भुवनानि तस्य ॥ न ते विदथ्ययः इमा जुजाना
न्यद्युष्माकमतरं बभूव ॥ नीहरेण प्रादृता जलप्या चासुतपः उक्थशा
संश्वरंति ॥ १७ ॥ यस्ते मन्यो विधद्वज्रसायक सह ओजः पुष्यति विश्व
मानुषक ॥ साद्यामदा समार्यं त्वया युजा सह स्तुते न सह सा सह स्व
ता ॥ मन्यु रिद्री मन्युरे वासि देवो मन्यु र्हेता वरुणो जातवेदाः ॥ मन्यु विश
३ इकते मानुषीयोः पाहि नो मन्या तपसा सजाषाः ॥ असी हि मन्या तव सु
स्तवीयान्तपसा युजा विजहि रान्न ॥ अमित्रहा एत्र हादस्यु हा च विश्वा

३७

वसन्त्या भरा त्वं नः ॥ त्वं हि मन्योऽअसि भू लो जाः स्वयं भू र्भामो ॥ असि
मातिषाहः ॥ विश्व चर्षणिः सङ्कुरिः सदावान समास्वो जः एतना सुधेहि ॥
अभागः संनप परतोऽअस्मितवक्रत्वा त विषस्य प्रचेतः ॥ तं त्वामन्योऽ
अक्रतुर्जिहीकाहं स्वात नृ बलु देयाय मेहि ॥ अयं तेऽअस्युप मे द्युर्वा उ
प्रतीचीनः सङ्कुरे विश्व धायः ॥ मन्यो वाजि न्नसि मामावे दत्स्व रुना व
दस्यु रूतवो ध्यापेः ॥ असि प्रेहि दक्षिणतो भवामे धी वृत्राणि जघना
वभूरे ॥ जुहोमि ते धरुणाम धोऽअग्रमुष्माऽउपासु प्रथमापि बाव ॥ १८
त्वयामन्यो सरथमारुजंतो हर्षमाणा सोष्टृषिता मरुत्वः ॥ तिग्मेषु वऽआ

सं. अ. २
३८

युधासंशिरानाः अभिप्रयंतु नरोऽग्निरुपाः॥ अग्निरिव मन्यो विषि
तः सहस्वसेनानीर्नः सङ्करोदूतः एधि॥ हत्वा यशः नृन्विभजस्व वेदः॥ आजो
मिमानी विमृधो नुदस्व॥ सहस्व मन्योऽभिमाति मुस्मरुजन्मृणान्
मृणान्नेदिशन्तु॥ उग्रं ते पाजानन्वारु रूध्रे वशी वशन्तयसः एकजुत्वं॥
एको बहूनामसि मन्यवी वितो विरी विनायुधये संशिराधि॥ अहत्त
रुत्कयायुजा वयं द्युमंतं घोषं विजयाय कृणु मेह॥ विजेष हृदिदं॥ इवा
नवब्रुवोऽस्माकं मन्योऽधिपा भवेह॥ प्रियं ते नाम सङ्करोदूतं मसि
विद्रातमुत्सयतेऽब्रुथ॥ आपस्त्यास ह्जावज्जसायक सहो वि

३८

भर्ष्यसि भूतः उत्तरं॥ कृत्वानो मन्यो सह मे द्यौधि महाधनस्य पुरुदूत संरु
जि॥ संरुष्टं धनं भुजयस माहत्तमं समं पयं दत्तां वरुणश्च मन्युः॥ मियुद
धाना हृदयेषु शत्रवः पराजिता सोऽप निरुयतां॥ १९॥ सत्येनोत्तमि
ता भूमिः सूर्योत्तमिता द्यौः॥ कृतेनादित्या स्तिष्ठंति दिवि सोमोऽअ
धिष्ठितः॥ सोमेनादित्या बलिनः सोमेन पृथिवी मही॥ अथो नक्षत्रा
णामेषामुपस्थे सोमोऽआहितः॥ सोमं मन्यते पृथिवान्यत्सं पिबंत्याष
धि॥ सोमं यंब्रह्माणो विदुर्न ते स्यात्प्रातिकश्चन॥ आच्छिद्यानैर्गुपिता
बार्हतैः सोमरक्षितः॥ याव्यामिच्छुण्वन्तिष्ठसिनतेऽअज्ञाति पार्थिवः॥

सं-अ२
३९

यत्तोदेवप्रपिबंतिततः आप्यायसे पुनः॥ वायुः सोमस्य रक्षितासमानो मास
॥ आहूतिः २० ॥ रेष्यासीदनुदेयी नारादासीन्यो चनी॥ सूर्याया भद्रमिदं
सागार्थयेति परिहृतं॥ चित्तिराऽऽपुर्वं चक्षुराऽअभ्यंजनं॥ द्यौर्भूमिः
कोशऽआसीद्यदयात्सूर्यापतिः॥ सोमोऽआसन्नतिधयः कुरीरं छंदऽओ
पशः॥ सूर्यायाऽअश्विनो वराग्निरासीत्पुरो गवः॥ सोमो वधूयुरभवद
श्विनास्तामुभा वरा॥ सूर्याय तपसे रासंती मनसा सविता देदात॥ मनोऽ
अस्याऽअनऽआसीद्यौरोसीदुत छदिः॥ शुक्रावनुवाही वास्तां यदयात्स
ूर्या गृहं॥ २१ ॥ कृक्स्माभाभ्यामभिहितौ गावो तसामुनावितः॥ श्रोत्रं ते

चक्रेऽआस्तां दिवि पंथाश्चराचरः॥ शुची ते चक्रे यात्या व्यानोऽअक्षुः
आहूतः॥ अनामनसमयं सूर्यारोह त्रयती पतिः॥ सूर्याया वहतुः प्रागा
त्सविताय मुवास्तजत॥ अघासु रुच्यं ते गावो न्योऽपर्युह्यते॥ यदश्विना
ष्टुमाना वया तं त्रिचक्रेण वहतुं सूर्यायाः॥ विश्वे देवाऽअनुत दाम
जानत्पुत्रः पितरा वृणीत पूषा॥ यदया तं शुभस्पती वरेयं सूर्यामु
प॥ द्वैकं चक्रं वो मासीत्कंदेष्टाय तस्थयुः॥ २२ ॥ द्वैतं चक्रे सूर्ये ब्रह्मा
णऽऽकृतुं याविदुः॥ अथैकं चक्रं यदुह्यत देहातयऽइदं द्रुः॥ सूर्याये दे
वभ्या मित्राय वरुणाय च॥ ये भूतस्य प्रचेतसऽइदं तेभ्यो करं नमः॥ २३

सं-अ-३
४०

वोपरं चरतो माययैतौ शिशूक्रीकं तोपरियातोऽअधुरं॥ विश्वान्यन्योभुव
नाज्जिन्वष्टः कृतं रन्योविदधः जायते पुनः॥ नवो नवो भवति जायमा
नो क्वांकेतुरुषसामेत्यग्र॥ भागं देवेभ्यो विदधात्यायन्त्रचंद्रमास्तिरते दी
र्घमायुः॥ सुकिंशुकं वी लमलिं विश्वरूपं हिरण्यवर्णं सुहृत् सुचक्रं॥ अश
हस्यं अमृतं स्य लोकं स्यो नं पत्यव हतुं हणुघ्न॥ २३॥ उदीघातः पति
वती ह्ये ३ षा विश्वा वसुं नमसागीभि रीके॥ अन्यामिच्छपितृषदं यत्कांस
ते भागो ननुषा तस्य विद्मि॥ उदीघातो विश्वा वसो नमसे कामहेत्वा॥ अ
न्यामिच्छ प्रफुल्लं संजायां पत्यास्तज॥ अन्तराः क्रजवः संतुपंथाय

४०

पिः सखा यो यंति नो वरेयं॥ समर्थ्यमा संभगो नो निनीयात्संजास्यत्सं
यमं भस्तु देवाः॥ प्रत्समं चामि वरुणस्य पाशाद्ये नत्वा बध्नात्स विता सुश
वः॥ कृतस्य यो नो सुकृतस्य लोके रिष्टांत्वा स रूपत्यादधामि॥ प्रेतो मुंचामि
नामुत सुब्रह्मामुत स्करं॥ यथेयमिंद्रमीदुः सुपुत्रा सुभगा सति॥ २४
पृषात्वेतो नयतु हस्तगृह्याश्विनात्वा प्रवहतां रथेन॥ गृहानाक गृहप
त्नीयथा सो वशिनी त्वं विदधु मावदासि॥ इह प्रियं प्रजयति समं धृताम
स्मिन् गृहे गार्हपत्याय जागृहि॥ एनापत्या तन्वं संसृजस्वाधाजिबी विद
धु मावदाथः॥ नीललोहितं भवति कृत्या सुक्लियं ज्यते॥ एधंते अस्याज्ञा

सं. अ. ३
४२

तयः पतिर्वधेषु बध्यते ॥ परादेहिनामुल्लंघ्य ब्रह्मभ्यो विभजावसु ॥ कृत्येषा
पद्मती भूत्या जाया विशते पति ॥ अश्वीरातनर्भवति रुद्राती पापयामुया ॥
पतिर्यद्वधो श्वाससास्वमंगमसिधित्सते ॥ २५ ॥ येवधश्चंद्रवहतुयक्ष्मा
यंति जनोऽनु ॥ पुनः स्नान्यक्षिया देवानयंतु यतः आगताः ॥ माविदन्प
रिपथिनायः आसीदतिदंपती ॥ सुगोमिदुर्गमितीतामपेद्रां त्वरातयः ॥
सुमंगलीरियंवधूरिमांसमेतपश्यत ॥ सौभाग्यमस्यैदृतायाथास्तुवि
परतन ॥ तृष्टमेतत्कटकमेतदपाद्यवद्विषवन्नैतदत्तेवे ॥ सूर्यो यो ब्रह्मा
विद्यात्सः श्वाधूयमहेति ॥ आशसनं विशसनमथोऽधिविकर्तनं ॥ स

र्यो योः पश्यरूपाणि तानि ब्रह्मातुरुंधति ॥ २६ ॥ गृभ्णामिते सोमगृत्वा
युरुस्तं मया पत्या जुरदष्टियथासः ॥ भगोऽअर्यमासविता पुरा धर्मदंत्वा
दुर्गाहपत्याय देवाः ॥ तां प्रषन्ति वतमा मेरयस्वयस्या बीजमनुष्याः ॥ वपं
ति ॥ यानः उरुः उरुती विश्रयातयस्यामुनातः प्रहरामशोपं ॥ तुभ्यम
ग्रेपर्यवहन्सूर्यो वरुतुना सह ॥ पुनः पतिभ्यो जायादाऽअग्ने प्रजयास
ह ॥ पुनः पत्नी मग्निरेदा दायुषा सह वचसा ॥ दीर्घायुरस्यायः पतिज
वातिशरदः शतं ॥ सोमः प्रथमो विविदे गंधर्वो विविद उत्तरः ॥ तृतीयो
अग्निष्ट पतिस्तुरीयस्तमनुष्यजाः ॥ २७ ॥ सामो दददं ध्रुवो यगंधर्वो

सं अ ३
४२

देददन्तये ॥ रायि च पुत्रांश्चादादनिर्मह्यमथो ॥ इमां ॥ इहेवस्तंमावि
योष्टं विश्वमायुष्यं श्रुतं ॥ कीकं तौ पुत्रे न पुत्रिर्मादमानौ स्वेष्टे ॥ आ
नः प्रजां जेन यतु प्रजापतिराजरसाय समनत्कर्यमा ॥ अदुर्मेगलीः प
तिलोकमाविशानो भवद्विपदे शंचतुष्पदे ॥ अघोरचक्षुरपतिघ्ने
धिशिवापुष्ट्यः सुमनीः सुवच्चाः ॥ वीरसर्देवकामास्यो नाशनी
इमां त्वमिदमीदृः सुपुत्रां सुभगां हृणु ॥ दशारस्यां पुत्रानाधेहि पति
मेकादशं रुधि ॥ सम्राज्ञी श्वशुरभव संम्राज्ञी श्वश्र्वां भव ॥ ननाद
रिसंम्राज्ञी भव सम्राज्ञी ॥ अधिदेष्टु ॥ समंजंतु विश्वदेवाः समापो

४२

हृदयानिनौ ॥ संमातरिश्वा संधाता समुदेष्टी दधातु नौ ॥ २८ ॥ अ
विधवा भव यषाणि शतसायंतु सुव्रता ॥ तेजस्वी च यशस्वी च धर्मपत्नी पति
व्रता ॥ जनयद्दुः पुत्राणि माचंडः खलु मे क्वचित् ॥ भर्ता ते सोमपानित्यं भवे
इर्मपरायणः ॥ अष्टपुत्रा भव त्वंच सुभगा च पतिव्रता ॥ भर्तुश्चैव पितुर्भ्रा
तुर्हृदयानंदनी सदा ॥ इदं स्यतु यथेष्टाणी श्रीधरस्य यथाश्रिया ॥ शंकर
स्य यथागौरी तद्वत्तुरपि भर्तारि ॥ अत्रैर्यथानुसूया स्याद्वसिष्ठस्याप्यरुध
ति ॥ कौशिकस्य यथा सती तथा त्वमपि भर्तारि ॥ ध्रुवैधिपोष्यामयिमह्यं वा
दाद्वद्वत्पतिः ॥ मया पत्या प्रजावती स जीवशरदः शतं ॥ १ ॥ इति परिशि

संअ ४

४३

इत्यष्टमाष्टकेतृतीयोऽध्यायः हरिः ॐ ३म् विहिसो तोरस् क्षतनेंद्र
देवममंसत ॥ यत्रामददृषाकपिर्यः पुष्टेषु मत्सखा विश्वस्मादिदुःसुते
२ः ॥ पराहींद्रधावसिदृषाकपेरतिव्यथिः ॥ नोऽहप्रविदस्यन्यत्र सोम
पीतये विश्वे ॥ किमयत्वां दृषाकपिश्चकार हरितो मृगः ॥ यस्माऽइरस्य
सीदुन्व १ यो वा पुष्टि मद्सु विश्वे ॥ यमिमं त्वं दृषाकपिं प्रियमिंद्राभिरक्ष
सि ॥ श्वांन्वस्यजं भिषदपि कर्णवराहयुर्विश्वे ॥ प्रियातृष्टानि मे कृपिर्वा
ह्यव्यदुषत ॥ शिरोन्वस्यराविषन्ने सुगंडुहृते भुव विश्वे ॥ १ ॥ नम
स्त्री सुप्तसत्तरानसुया सुतरा भुवत ॥ नमत्प्रतिच्यवीयसी न सक्थु

४३